

SELETUSKIRI
**Haridus- ja teadusministri käskkirja „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte
tööhõivevalmiduse parandamine“ toetuse andmise tingimused“**
eelnõu juurde

I Sissejuhatus

Eelnõu kehtestatakse „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuste seaduse” § 7 lõike 2 punkti 1, ja § 16 lõigete 1 ja 4 alusel ning kooskõlas Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2013. a korraldusega nr 572 „Noortevaldkonna arengukava 2014-2020“ heakskiitmine“.

Eelnõu reguleerib toetuse andmist rakendusasutusele tõrjutusriskis noorte kaasamiseks ja noorte tööhõivevalmiduse parandamiseks (edaspidi eelnõu või TAK). Tegevus „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine“ kuulub ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 prioriteetse suuna 2 „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ meetme „Noorte tööhõivelisuse toetamine ning vaesuse mõju vähendamine noorsootöö teenuste kättesaadavuse kaudu“ tegevuste hulka.

Tegevuse „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivelisuse parandamine“ eelnõus (edaspidi vastavalt eelnõu või TAK) sätestatud tegevuse eesmärgiks on kättesaadavad ja sihtgrupi vajadustele vastavad noorsootöö teenused, mis aitavad tõsta noorte konkurentsivõimet, vähendada noorte tõrjutusriski ja tõrjutuse mõju. Keerulisemates oludes noored saavad vajalikku täiendavat tuge. On olemas parem teadmine noorte olukorrast, tõrjutusriski põhjustest ja mõjuritest, toimib tegevuste mõju ja kvaliteedi hindamine.

Tegevuse tulemusel paraneb noorte vajadustele vastavate noorsootöö teenuste kättesaadavus, mis aitab tõsta noorte konkurentsivõimet, vähendada tõrjutusriski ja tõrjutuse negatiivset mõju, keerulisemates oludes noored saavad vajalikku tuge ning paraneb teadmine noorte olukorrast, tõrjutusriski põhjustest ja mõjuritest, mis on aluseks tegevuste mõju hindamisele ja kvaliteedi tõstmisele.

TAK aitab saavutada noortevaldkonna arengukava 2014-2020 (edaspidi NAK) alaeesmärki 2 noorel on väiksem risk olla tõrjutud, noortevaldkonna programmi meedet 2 noorte kaasamise suurendamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine ning STS § 12 lõikes 1 nimetatud meetmete nimekirjas märgitud meetme eesmärki vähendada vaesusest tulenevat mõju haridus- ja karjäärivalikutele, ennetada noorte sotsiaalse tõrjutuse ja tööturuprobleemide tekkimist ja toetada noorte aktiivsete eluhiakute kujunemist koos prioriteetse suuna 2: Sotsiaalse kaasatuse suurendamine, eesmärgi 7: Kaasamine ja tööhõivevalmiduse parandamine noorte, sh tõrjutusriskis noorte, seas tegevustega 2.7.3., 2.7.4 ja 2.7.5.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonna peaekspertid Kadi Annuk (kadi.annuk@hm.ee) ja Aare Vilu (aare.vilu@hm.ee).

II Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Statistikaameti korrigeeritud andmetel elas Eestis 2014. aasta 1. jaanuari seisuga 290 555 noort vanuses 7-26, mis on 22,1% Eesti rahvastikust¹. 2014 aastal 67% kõigist 7-26-aastastest noortest õpivad erinevatel haridustasemetel. 87% õppivatest 7 kuni 19-aastastest noortest õpib 2014. aastal üldhariduskoolide päevases õppes, 1% õhtuses õppes, 8% kutsehariduskoolides ning 3% kõrgkoolides. 78% 20-26-aastastest õppuritest õpib kõrgkoolis, 17% kutsekoolides ja 5% üldhariduskoolide õhtuses õppes². Eesti tööjõu-uuringu (ETU) andmetel³ 2014. aastal kolmandik 15-24-aastastest noortest (32,6%) töötas ning töötuid oli 5,7% kõigist 15-24-aastastest. Kuigi ETU andmetel 61,6% kõigist Eesti 15-24-aastastest olid 2014. aastal tööturul mitteaktiivsed, siis valdavalt on selle põhjuseks õppimine – EHISE andmetel kõigist Eesti 15-24-aastastest (rahvaarv 01.01.2014 seisuga) õpib 2014/15 õppeaastal 57%. Noorsootöös osales ühtekokku peaaegu pool (46%) kõigist 7-26-aastastest Eesti noortest⁴.

ETU andmetel olid 2014. aastal kõigist töötavatest 15-24-aastastest noortest rohkem kui pooled (63%) keskharidusega, 16% kõrghariduse ja 20% põhihariduse või madalama haridusega. Töötutest noortest 30% olid põhihariduse või sellest madalama haridusega. Põhihariduse või madalama haridusega õpinguid mittejätkavate noorte osakaal oli 2014. aastal 11,6% eagrupidist. Noored, kes alustavad tööelu peale põhihariduse omandamist või varem ega jätkka õpinguid, peavad leppima lihttöölise staatusega⁵. Madala staatusega ametikohtadel töötavad noored on majandusliku olukorra halvenemise korral töötuks jäämise riskis.

Statistikaameti andmetel on 15-24-aastaste noorte töötuse tase Eestis püsivalt rohkem kui kaks korda kõrgem (2013 aastal 18,7%, 2014 aastal 15%) kui sama näitaja 25-aastastel ja vanematel (2013 aastal 7,6%, 2014 aastal 6,7%). Mitteaktiivseid noori vanuses 15-24, kes ei õpi ega tööta (NEET – *not in employment, education or training*), oli Eurostati andmetel 2013. aastal Eestis 11,3% earühmast (hinnanguliselt 18 000 noort).

Noorte sotsiaalset staatust ja võimalusi Eestis mõjutavad oluliselt suured piirkondlikud erinevused ja kohalike omavalitsuse ebavõrdne võimekus⁶. Statistikaameti andmetel elas 2013. aastal suhtelises vaesuses 19,8% (hinnanguliselt 58 000) ja absoluutses vaesuses 10,2% (hinnanguliselt 30 000) 7-26-aastast noort⁷. Ligi 56 000 noort ehk 18 % kõigist 7-26 aastastest elab omavalitsustes, kus üldine sotsiaalmajanduslik olukord ja noorte seisundi näitajad on keskmisest halvemad. Kõige kehvemal järjel omavalitsustes, mis on Rahandusministeeriumi omavalitsuste atraktiivsuse hinnangus⁸ saanud 0 punkti ning paigutuvad Siseministeeriumi

¹ Batueva, V. (2014). Ülevaade muutustest noorte eluolus. Noorteseire aastaraamat 2014. Tallinn: SA Poliitikauuringute Keskus Praxis

² EHIS (2014/15 õppeaasta õppimise andmed), Statistikaamet (noorte arv 01.01.2014)

³ Eesti Statistikaamet

⁴ Noorsootöö strateegia 2006-2013 lõpparuanne. Haridus- ja Teadusministeerium 2014. Vt: https://www.hm.ee/sites/default/files/noorsootoo_strateegia_lõpparuanne_vv_parandatud_noortearv.pdf / EHIS

⁵ Krusell, S. (2014) Noored versus parimas tööas ja vanemaerialised tööturul. Kogumikus „Muutuv majandus ja tööturg“. Eesti Statistikaamet. Loetav: <http://www.stat.ee/72566>.

⁶ Ülevaate saamiseks omavalitsuste võimalustest seotuna noorte olukorra ja noorte osalusega, koostati HTM analüüsiosakonna ja noorteosakonna poolt analüüs (2014), mis eristab noorte tõrjutusriski kirjeldavate näitajate lõikes 3 omavalitsuste gruppi (klastrit) Eestis: klaster 1 so madal noorte tõrjutusrisk ja positiivsem sotsiaalmajanduslik olukord ning klaster 3 - kõrge tõrjutusrisk ja negatiivsem sotsiaalmajanduslik olukord.

Analüüsi tulemusena jagunevad kohalikud omavalitsused järgmiselt:

1.Klaster – 32 KOVi, kus elab 54,3% noortest

2.Klaster - 99 KOVi, 27,3% noortest

3.Klaster – 83 KOVi, 18,7 % noortest

⁷ 2013.aasta andmed Eesti Statistikaameti andmebaasis.

⁸ Kohalike omavalitsuste atraktiivsus elu-, töö- ja haridusliku keskkonnana - Elukoha, töökoha ja hariduse koondstatistika: <http://www.fin.ee/doc.php?110162>

omavalitsuste võimekuse hinnangus⁹ viimasesse kolmandikku, elab ligikaudu 8000 noort vanuses 7-26. Keskmisest halvemal järjel omavalitsustes on ka noorte võimalused noorsootöös osaleda halvemad.

Osalus huvihariduses ja kogu noorsootöös ei saa vähendada vahetult noorte vaesust, tagada turvalist koduelu, tõhusat lastekaitse- ja haridussüsteemi, kuid saab vähendada ebavõrdsete olude mõju noorele. Kaasamise kaudu on võimalik edendada noorte motivatsiooni kaasa rääkida kohaliku tasandil ning vähendada tõrjutusriski. Seetõttu on noorte, eriti aga keerulisemates oludes elavate noorte, heaolu parandamiseks ja võimaluste avardamiseks vajalik suurendada ESF vahendite kasutusele võtmisega noorsootöö kättesaadavust senisele lisaks KOV panusele ja praegustele RE toetustele. Toetatavad tegevused on suunatud esmajärjekorras nende KOV-de toetamiseks, kus puudub piisav võimekus või ei ole üldse noorsootöö teenusepakkujaid. Toetuse suunamisel tuleb samuti arvestada noorte ees seisvate erinevate osalustakistuste ja oludega ning tagamaks noortele pakutavate tegevuste kvaliteet, tuleb arendada valdkonna töötajate ja asutuste võimekust oma tegevuse mõju hindamisel ja kvaliteedi arendamisel.

Eelnõu tekst on selguse huvides jaotatud 18-ks peatükiks:

1. Reguleerimisala
2. Rakendusasutus ja rakendusüksus
3. Elluviija ja partnerid
4. Tegevuse abikõlblikkuse periood
5. Toetuse andmise eesmärk
6. Toetatavad tegevused
7. Tulemused
8. Sihtgrupp
9. Tulemus ja väljundnäitajad
10. Tegevuse eeldatav mõju läbivatele teemadele
11. Tegevuse eelarve
12. Kulude abikõlblikkus
13. Toetuse maksmise tingimused ja kord
14. Elluviija ja partnerite kohustused
15. Tegevuse elluviimise aruandlus
16. Tegevuse ja selle elluviimise tingimuste muutmine
17. Finantskorrektsiooni mõju tegevuse eelarvele
18. Dokumentide säilitamine

Peatükis 1 nimetatakse dokumendi reguleerimisala.

Peatükis 2 nimetatakse rakendusasutusena ära Haridus- ja Teadusministeerium ning rakendusüksusena SA Innove.

Peatükis 3 nimetatakse tegevuse elluviija ja partner.

Elluviijaks on määratud Eesti Noorsootöö Keskus (ENTK). Tegevuse elluviijaks on valitud ENTK kuna keskus omab Eestis kõige pikaajalisemat noortevaldkonnas järjepideva tegutsemise kogemust. Samuti on ENTK-l kogemus, pädevus ja vajaliku ettevalmistusega töötajaskond EL struktuurivahendite ja muude rahvusvaheliste programmide elluviimiseks. Keskus oli 2006-2013 struktuuritoetuste perioodi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ elluviijaks ning perioodil 2010-2016 viib ellu Euroopa Majanduspiirkonna 2009-

⁹ Kohaliku omavalitsuse üksuste võimekuse indeks 2013 – põhianalüüsi tulemused xls-formaadis: https://www.siseministeerium.ee/public/KOV_indeks_2006_2013_numbrid.xls

2014 perioodi programmi „Riskilaste ja –noorte heaolu“. Tegevuse 6.2.1. ellu viimisel on elluviija partneriks MTÜ Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit (EMSL). EMSL-l on valitud partneriks, kuna EMSLil on juhtiv roll mittetulundusühingute ja sihtasutuste võrgustiku üleriigilisel arendamisel ning kodanikuühiskonna edendamisel. EMSL on valitud elluviija partneriks sest omab varasemat edukat ja laialdast kogukonnapraktika korraldamise kogemust.

Peatükis 4 sätestatakse antud käskkirja alusel toetatavatele tegevustele toetuse andmise abikõlblikkuse periood, milleks on 1. jaanuar 2015.a kuni 31. detsember 2018 ning määratletakse toetatavate tegevuste rakendamise periood.

Peatükis 5 määratletakse toetuse andmise eesmärk.

Peatükis 6 kirjeldatakse toetavaid tegevusi. Toetus on kavandatud Vabariigi Valitsuse korralduse 15.12.2014 nr 557 lisaga “Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse meetmete nimekiri” kinnitatud meetme „Ebavõrdsete olude mõju vähendamine, tõrjutuse ennetamine ja noorte tööhõivelisuse toetamine, sh lisatõe pakkumine NEET noortele“ eesmärkide saavutamiseks neljale tegevusele: punktis 6.1. nimetatud „Noorsootöö teenuste kättesaadavuse suurendamine ja tõrjutusriskis noorte kaasamine“, punktis 6.2. nimetatud „Noorte konkurentsivõime tõstmine“, punktis 6.3. nimetatud „Raskemates oludes (NEET) noorte jaoks tugimeetmete käivitamine“, punktis 6.4. nimetatud „Teadmiste suurendamine noortest ja noorele suunatud tegevuste mõjust“.

Punktis 6.1. nimetatud tegevuse „Noorsootöö teenuste kättesaadavuse suurendamine ja tõrjutusriskis noorte kaasamine“ raames toetatakse tõrjutusriskis noorte paremaks kaasamiseks noorsootöö teenuste (eelkõige avatud noorsootöö, huviharidus ja -tegevus, noortelaagrid, ühistegevuse erinevad vormid, sh noorteühingute tegevus) osutamist ja noorte ees olevate osalustakistuste ületamist. Tähelepanu pööratakse neile piirkondadele, kus tõrjutusrisk on kõrgem ja seega ka noortel on vähem võimalusi noorsootöös osaleda.

Noorsootöö on KOV korraldada ja ESF vahendid suunatakse just seetõttu omavalitsustesse, et ühtlustada omavalitsuste võimekust noorsootöö teenuseid pakkuda. Teenuste pakkumisel kaastakse seni mitte osalevad noored või suurendatakse noorsootöö teenuste mitmekesisust, pakkudes noortele omavalitsustes uusi noorsootöö teenuseid.

Piirkondade valikul tehakse koostööd omavalitsustega ja lähtutakse HTM analüüsiosakonna ja noorteosakonna poolt analüüs (2014), mis eristab noorte tõrjutusriski kirjeldavate näitajate lõikes 3 omavalitsuste gruppi (klastrit) Eestis: klaster 1 so madal noorte tõrjutusrisk ja positiivsem sotsiaalmajanduslik olukord ning klaster 3 - kõrge tõrjutusrisk ja negatiivsem sotsiaalmajanduslik olukord. Tegevuse tulemusel paraneb piirkonna omavalitsuste ja noorsootööd korraldavate asutuste ja ühingute koostöö ning omavalitsused on võimelise suuremal määral noori sh riskinoori noorsootöösse kaasama ning omavalitsuste üleselt paremini kasutama teenuste pakkujate võimalusi noortele arenguvõimaluste tagamisel.

Punktis 6.2. nimetatud tegevuse „Noorte konkurentsivõime tõstmine ja noorte tööeluga kokkupuute suurendamine“ elluviimiseks ja noorte tööeluga kokkupuute suurendamiseks toetatakse noorte töötamise võimaluste laiendamist, vabatahtlikku tegutsemist kogukonnas ja teadlikkuse suurendamist töömaailma toimimisest. Noorte kaasatuse tagamiseks teevad elluviija ja partner koostööd omavalitsuste ja noorsootöö ning sidusvaldkondade asutuste ja organisatsioonidega.

6.2.1 Kogukonna arengut toetavad tegevused. Tegevust korraldab partner (EMSL) pakkude noortele võimalusi erinevates piirkondades tutvuda vabavõime tegevusega ja osaleda nende töös, Tegevuse raames nõustatakse koole, omavalitsuste- ja teisi organisatsioone sh praktikakohti pakkuvaid vabavõime ning motiveeritakse neid kogukonda arendavates

tegevustes osalema. Partner levitab kogukonnapraktika koostöömudelit, mis on lihtsasti kasutatav koolides üle Eesti.

6.2.2. Tehakse koostööd malevakorraldajatega suurendamaks nende võimekust ning noortele pakutavate võimaluste kvaliteedi tõstmist läbi tööseadusandlust ja –korraldust toetavate tegevuste. Malevakorraldajate pädevuse ning võimekuse suurendamiseks ning noorte töötamise korraldamiseks vastavalt tööseadusandlusele korraldab elluviija koostöös malevakorraldajate ja tööandjatega vajalikud koostöövõrgustiku- ja arendustegevused. Nimetatud tegevused malevate kvaliteedi arendamisele

6.2.3. Noorte kokkupuude tööga ning kutsete ja ametite vormid praktilist ja interaktiivset läbiproovimist võimaldavad laborid. Toetatakse tööelu igapäevast korraldust ja regulatsioone puudutava tunda õppimine suurendab noorte ettevalmistust tööellu siirdumiseks. Noortele luuakse võimalused erinevate kutsealade ja tööde katsetamiseks noorsootöös asutuste baasil. Laborid luuakse koostöös haridusasutuste, tööandjate, Rajaleidja keskuste ja Töötukassaga spetsialistidega ning tagatakse noorte ligipääs laborites tutvustatavate ametite katsetamiseks. Laborite loomisega ei dubleerita olemasolevaid teenuseid või tegevusi.

6.2.4 Käivitatakse noorte aktiivset ja ettevõtlikku eluhoiakut arendavad projektid, mis toetavad nende oskusi oma ideid ellu viija ja tulevast tööelu kavandada.

6.2.5 Laialdaselt toetatakse noorteinfo teenuste kättesaadavust, et tõsta noorte teadlikkust, sh olemasolevatest teenustest (näiteks Rajaleidja keskuste, Töötukassa ja noortele sotsiaalset või psühholoogilist nõustamist pakkuvate organisatsioonidega) ja toetuse abil loodavatest uutest osalusvõimalustest noorsootöös. Noorteinfo kättesaadavuse tagamisel on oluline kasutada kaasaegseid infokanaleid ja kaasata antud valdkonna spetsialiste. Noorteinfo jõudmise noorteni, kasutades selleks nii olemasolevaid kui ka uusi meediavorme ja –kanaleid koostöös noorsootöö asutuste ja organisatsioonidega. Materjalide sisuks on anda noortele teavet valikuvõimalustest, sh noorsootöö teenustest ja tugimeetmetest, tööellu siirdumist ja seal toimetulekut toetavatest teenustest ning ühiskonnas osalemise ja osalusttakistuste ületamise võimalustest, vähendades selle kaudu noorte tõrjutusrisiki ja toetades nende tööhõivevalmidust.

Punktis 6.3. nimetatud tegevuse „Raskemates oludes (NEET) noorte jaoks tugimeetmete käivitamine“ ellu viimisel luuakse vajalikud teenused neile noortele, kes ei osale õpinguis ega tööturul (nn NEET-noored). NEET noorte leidmine ja osalusmotivatsiooni suurendamine on kavandatud rakendada võimalikult nende noorte elukoha lähedal, vältimaks lisatakistuste tekkimist tugitegevustes osalemiseks. Sõltuvalt NEET noore vajadustest pakutakse talle vajalikku tuge (näiteks nõustamised, individuaalsete lahendute väljatöötamine ja nende rakendamise toetamine jm). Eesmärgiks on NEET noorte üles leidmine, motiveerimine ja aktiivsetesse tegevustesse kaasamine ning individuaalse toe pakkumine selleks, et toetada nende tagasipöördumist haridusse või tööellu. Lisaks eelnimetatud tegevustele korraldatakse noorsootöö asutuste baasil raskemates oludes NEET-noortele vajadusel pikemaajaliste individuaalsete tugitegevuste (näiteks nõustamised, individuaalsete lahendute väljatöötamine ja nende rakendamise toetamine jm) pakkumine.

Punktis 6.4. „Teadmiste suurendamine noortest ja noortele suunatud tegevuste mõjust“ raames nimetatud tegevuse 6.4.1. „Teadmiste suurendamine noortest ja noortele suunatud tegevuste mõjust“ raames koondatakse andmestik, mis suurendab teadmist noorte tõrjutusrisiki põhjustest, eripäradest ja vajadustest andes teenuste kavandajatele ja korraldajatel infot milliseid teenuseid noortele vaja on ning milline on noorte olukord ilma teenuste kättesaadavuseta ning võrreldes olukorra muutust teenust saanud noorte olukorraga. Noorteseire raames teostatakse ja arendatakse noorte seisundi ja selle muutuste analüüsi. Vähemalt kord aastas koostatakse noorteseire andmetele tuginedes terviklik ülevaade noorte olukorrast ja seisundist Eestis. Tegevuse 6.4.2. „Tegevuste kvaliteedi ja mõju hindamine“ rakendamiseks suurendatakse noortega töötavate spetsialistide analüüsivõimekust. Kvaliteedi ja mõju hindamise võimekuse parandamiseks ning hindamise ja mõjuanalüüsi jätkusuutlikku arengu tagamiseks töötatakse

välja ja tutvustatakse erinevaid hindamis- ja analüüsivorme ning juhendatakse spetsialiste hindamismeetodeid ja -instrumente noorsootöös kasutama. Noorsootöötajate võimekust nimetatud kvaliteedihindamise mudelit kasutada toetatakse läbi meetme tegevuse „Noorsootöötajate koolituse arendamise“ toetamise ning antud toetuse andmise tingimuste raames sellekohaseid koolitusi ei kavandata.

Tegevuse elluviimise tulemusel aitavad kättesaadavad ja sihtgrupi vajadustele vastavad noorsootöö teenused kaasa noorte konkurentsivõime paranemisele, noorte tõrjutusriski ja tõrjutuse negatiivsete mõjude vähenemisele. Raskemates oludes noored saavad vajalikku lisatuge, tagavad nende vajadusi arvestava individuaalse lähenemise ja toetavad NEET noored naasmist õpingutesse või tööle. Paraneb teadmine noorte olukorrast, tõrjutusriski põhjustest ja mõjuritest, mis on aluseks tegevuste mõju hindamisele ja kvaliteedi tõstmisele.

Tegevuse elluvijaks on Eesti Noorsootöö Keskus ning partneriks MTÜ Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. Tegevused on kavandatud rakendusasutuse poolt koostöös elluvijaga ning nende osas on toimunud ka arutelud, millesse kaasati elluvijaga partner, noorsootöö asutuste ja -ühingute ning valdkonna sihtgruppide esindajad.

Toetatavate tegevuste elluviimist toetavad ja võimaldavad poliitikainstrumentid on:

- **EL nõukogu noortegarantii** soovitus¹⁰ kutsub liikmesriike üles tagama, et kuni 25-aastased noored saaksid hiljemalt nelja kuu möödudes töötuks jäämisest või formaalharidussüsteemist lahkumisest kvaliteetse töö-, haridustee jätkamise, õpipoisiõppe või praktikapakkumise. Käesoleva programmi meetme 2 tegevused on osaks noortegarantii tegevustest Eestis.
- **EL programm ERASMUS+**, millega soodustatakse strateegilist koostööd noortepoliitika ja noorsootöö arendamisel ning toetatakse noorte ja noorsootöötajate õpirände ning osalusprojekte.
- „Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“ **programm „Turvalised kogukonnad“** tegevussuund 2 „Ohtude, süütegude ja õnnetuste ennetamine“, mille raames viiakse ellu tegevused riskilastele.
- Prioriteetse suuna „**Tööturuteenuste osutamine tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks**“ toetuse andmise tingimused, mille raames on kavandatud tegevus 2.1. „Noorte töötuse ennetamine ja vähendamine ning noorte tööalase teadlikkuse tõstmine“, mille raames osutatakse teenuseid töötutele noortele ja tehakse teavitustööd koolides.
- „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ ja selle programm: **Õppe- ja karjäärinõustamise programm**, mille raames pakutakse tugiteenuseid mh haridusest ja tööturult eemalejäänud (nn NEET) noortele.
- Valdkondlik **arengukava „Lõimuv Eesti 2020“** koondab Eesti lõimumispoliitika strateegilised eesmärgid ja nende saavutamise vahendid aastateks 2014–2020.
- Euroopa Majanduspiirkonna toetuste programm **„Riskilapsed ja -noored“**, mille eesmärk on laste ja kuni 26-aastaste noorte heaolu parandamine.

Peatükis 7 nimetatakse tegevuste oodatavad tulemused, milleks kättesaadavad ja sihtgrupi vajadustele vastavad noorsootöö teenused, mis aitavad tõsta noorte konkurentsivõimet, vähendada noorte tõrjutusriski ja tõrjutuse mõju ning pakuvad vajalikku lisatuge keerulisemates oludes noortele. Olemas on parem teadmine noorte olukorrast, tõrjutusriski põhjustest ja mõjuritest. Teadmine on aluseks tegevuse mõju hindamisele ja kvaliteedi tõstmisele.

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:120:0001:0006:et:PDF>

Peatükis 8 kirjeldatakse toetatavate tegevuste sihtgruppi. Tegevuse peamiseks sihtgrupiks on 7-26-aastased noored, noortevaldkonna asutused (sh noortekeskused, huvikoolid, noorteühingud jmt) ja töötajad, valdkonnaga seotud koolitajad ja uurijad haarates lisaks sidusvaldkondade asutusi ja spetsialiste, kes töötavad noorte heaks ja koos noortega ning kelle tegevused on suunatud noorte heaolu tagamisele. Samuti on oluliseks sihtgrupiks kohalike omavalitsuste ametnikud ja teiste kohaliku tasandi asutuste töötajad, sest noorsootöö korraldamine on kohaliku omavalitsuse ülesanne. Noorte heaolu ja võrdsed võimalused ei ole saavutatav ainult ühe valdkonna pingutusena, vaid eeldab erinevate haldustasandite ja valdkondade koostööd.

Peatükis 9 on tabeli vormis esitatud tegevuste tulemus- ja väljundnäitajad koos alg- ja sihttasemetega aastaks 2018. Indikaatorite juures on selgitatud indikaatori täitmist kajastavad allikad. Aastatel 2015-2018 kaasatakse toetatavatesse tegevustesse 130 000 noort, sh 8 600 NEET noort, kellest eeldatavalt 40% siirdub õpingutesse või tööellu.

Väljundnäitaja tegevusele 6.1. omavalitsuste kaasatuse sihtaseme arvestuse aluseks on võetud HTM analüüsiosakonna ja noorteosakonna poolt 2014 aastal teostatud analüüs, mis eristab noorte tõrjutusriski kirjeldavate näitajate lõikes 3 omavalitsuste gruppi (klastrit) Eestis: Eesmärgiks on perioodi lõpuks kaasata kõik III klatri omavalitsused. Aastaks 2018 on kavandatud jõuda vähemalt 40 omavalitsuse kaasamiseni TAK tegevustesse.

Tegevuste 6.1; 6.2 ja 6.4 väljundnäitaja on seotud ESF meetme tegevusega 2.7.1. Ebavõrdsuste olude mõju vähendamine noore arenguvõimalustele ja noorte tõrjutuse ennetamine

Tegevuse 6.3 väljundnäitaja on seotud ESF meetme tegevusega 2.7.2. NEET-noorte jaoks tugimeetmete käivitamine.

Peatükis 10 on tabeli kujul esitatud toetatavate tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele regionaalne areng, infoühiskond, riigivalitsemine ja võrdsed võimalused. Riigiülevalt määratletud läbivale teemale, keskkonnahoid ja kliima, toetatavad tegevused otsest mõju ei avalda.

Tegevuste mõju läbivatele teemadele on kajastatud järgnevalt:

Regionaalne areng. Kavandatud tegevused toetavad regionaalarengut ja arvestavad olulisel määral piirkondlikke erisusi tegevuste kavandamisel Eesti erinevates piirkondades on noorsootöö kättesaadavus erinev ning seetõttu on vajalik kaardistada kättesaadavus ning prioriteediks suurendada valdkonna asutuste ja töötajate võimekust eelkõige neis piirkondades, kus noorte osalusvõimalused on väiksemad ja erinevatel põhjustel on suurem tõrjutusrisk. Vähemarenenud piirkondades noorsootöö tegevuste kättesaadavuse suurendamine aitab tasakaalustada noorte võimalusi ning aidata kaasa kõrgema noorte tõrjutsriskiga omavalitsustel teenuspakkujate võimekust. Tulenevalt vajadusest noorte elu ja arenguvõimalusi tervikuna toetada aidatakse noorsootöö korraldajatel oma tegevusi paremini sidustada ja leida teenuse korraldamisel piirkonna terviklikust arvestavaid lahendusi.

Infoühiskond. Infoühiskonna arendamist toetatakse tegevuste raames läbi noortele vajaliku noorteinfo teenuse kättesaadavuse. Samas arendatakse ja kasutatakse nii olemasolevaid kui ka uusi meediakanaleid kasutada võimaldavaid formaate, et noorteinfo edastamine toimuks võimalikult kasutajasõbralikus vormis. Noortele nende vajadustest lähtuva noorteinfo kättesaadavus võimaldab noortel omada teavet nii nende elu puudutavatest valikuvõimalustest, ESF toetuse najal avarduvatest noorsootöö teenustes osalemisvõimalustest kui ka leida võimalusi oma ideede elluviimiseks ning tuleviku puudutavate otsuste tegemiseks.

Riigivalitsemine. Noorte otsustusprotsessidesse kaasamise ja osalusvõimaluste laiendamise kaudu kujundatakse tegevuste kaudu aktiivse kodanikkonna kujunemist. Järgitakse noortevaldkonna arengukava põhimõtet, mille kohaselt on oluline, et noored oleksid kaasatud nii meile pakutavate teenuste kujundamisse kui ka nende elu laiemalt puudutavate otsuste

tegemisse. Noorte kaasatuse tagamine otsustesse on vajalik nii riigi kui omavalitsuse kui ka noortega töötavate asutuste ja organisatsioonide tasemel.

Võrdsed võimalused. Tegevused omavad mõju naiste ja meeste võrdõiguslikkusele, puuetega ja mitte-eestlastest noorte kaasamisele. Noortevaldkonna arengukava 2014-2020 üheks läbivaks põhimõteteks on võrdsete võimaluste tagamine noortele – arvestada noorte soost, rahvusest, kultuurist, tervislikust seisunist, elukohast, sotsiaalmajanduslikust olukorrast jm tulenevate erisustega. Ebavõrdsuse ning tõrjutuse vähendamine noorte seas on üks arengukava viiest põhifookusest, millega arvestamist eeldatakse kõigis arengukava täitmiseks elluviidavates tegevustes. Toetatavate tegevuste elluviimisel arvestatakse vajadusega tagada noorsootöö kättesaadavus sõltumata noorte rahvuslikust, keelelisest, usulisest jms kuuluvusest.

Peatükis 11 on esitatud tegevuste eelarve, sh kajastatud on tegevuste kogumaksumus ning ESF toetuse ja riikliku kaasfinantseeringu osakaal selles.

Tegevused 6.1; 6.2 ja 6.4 on seotud ESF meetme tegevusega 2.7.1. Ebavõrdsuste olude mõju vähendamine noore arenguvõimalustele ja noorte tõrjutuse ennetamine

Tegevus 6.3 on seotud ESF meetme tegevusega 2.7.2. NEET-noorte jaoks tugimeetmete käivitamine.

Tegevuste ja abikõlblikkuse perioodi lõppemise järgselt on tagatud toetatavate tegevuse kestlikkus, samuti välditakse võimalikku negatiivset mõju valitsussektori eelarvepositsioonile. Noorsootöö peamine korraldustasand nii vastutuse, kohustuste kui ka neist tuleneva tegevuse ulatuse ja rahaliste vahendite planeerimise osas on kohalik omavalitsus, s.t kohalik volikogu, valla- või linnavalitsus ning selle hallatavad asutused ja partnerid. Riigil on noorsootöö elluviimisel toetav roll. Rahandusministeeriumi andmetel rahastasid kohalikud omavalitsused noorsootööd 2013. aastal kokku 99 305 900 euro ulatuses. Aastatel 2006-2013 lisas Haridus- ja Teadusministeerium kohaliku tasandi noorsootöö arendamiseks ESF programmist „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ 4 707 991 eurot.

Võrreldes kohalike omavalitsuste ja riigipoolse rahastuse proportsioone perioodil 2006-2013 aastate lõikes, arvestades välisvahendite juurde ministeeriumi igaaastased riigieelarvelised toetused kohaliku tasandi noorsootöö teenustesse (nt toetus alaealiste komisjonidele, avatud noortekeskustele jms), moodustab riigipoolne rahaline tugi noorsootöö arendamiseks ikkagi vaid mõne protsendi kohalike omavalitsuste panusest. Riigi suhteliselt väikest rolli ning kohalike omavalitsuste selget huvi ja vajadust investeerida noorsootöösse kinnitab noorsootöö struktuuride hüppeliselt kiire kasv perioodil 2006-2013 ülalkirjeldatud rahastamistingimuste juures. Noorsootöö struktuuride arvu kasv jätkus ning omavalitsused jätkasid loodud teenuste pakkumisega ka 2014. aastal vaatamata välisrahastuse lõppemisele. Eelkirjeldatud arengutele toetudes on tõenäoline, et kohalikud omavalitsused jätkavad noorsootöö rahastamist senises mahus ja ulatuses ka peale TAKi tegevuste abikõlblikkuse lõppu. Veelgi enam, arvestades TAK tegevustest suurenevat kasu kohaliku tasandi noorsootöö sisulisel arendamisel ja noorsootöö positiivset mõju, võib pidada tõenäoliseks, et kohalike omavalitsuste huvi ja motivatsioon noorsootöö rahastamisel omavalitsuse eelarvest kasvab. Seda kinnitavad rahastamisperioodi 2007-2013 tulemused, mis näitavad, et omavalitsused, mis said ERF vahendite toel rajada ja uuendada noorsootöö taristut või ESF vahenditega suurendada noorsootöö teenuste kättesaadavust jätkasid alustatud tegevustega ka peale välistoetuse lõppemist.

Kavandatav ESF toetus perioodi 2014-2020 vahenditest ei muuda eelkirjeldatud proportsiooni kohaliku tasandi noorsootöö rahastamisel.

Horisontaalsete tegevuste all on otseste personalikuludena arvestatud programmijuhi töötasu. Programmijuhi ülesanneteks on programmi terviklik juhtimine, abikõlblikkuse kontrolli tagamine, aruandluse koordineerimine, programmi terviklik analüüs ja muudatuste

ettevalmistamine, tulemusindikaatorite ja eesmärkide saavutamise seire jne. Programmijuht vastutab kõikide sisutegevuste elluviimise eest.

Tegevuste rakendamiseks vajalike teiste sisutöötajate vajadus ja nende tööülesannete kirjeldus on esitatud alljärgnevalt (ametikohtade kulud on eelarves arvestatud vaastava tegevuse kuludesse):

1. Tegevuse „Noorsootöö teenuste kättesaadavuse suurendamine ja tõrjuturiskis noorte kaasamine“ rakendamiseks on vajalik elluviija juures luua kuus ametikohta. Nimetatud töötajate arv on minimaalne tegevuste tulemuslikuks elluviimiseks, sh tugineb ESF 2007-2014 perioodil elluviidud programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ noorsootöö kvaliteedi hindamise suuna kogemusega arvestades. Ametikohtade raames täidetakse järgmisi ülesandeid: tegevuste elluviimise planeerimine ja koordineerimine, piirkonniti ja KOV-de lõikes vajalike juhiste ettevalmistamine arvestades piirkonna spetsiifilisi vajadusi; tegevuskavade koostamise nõustamine, võrgustikutöö; KOV-de näitajate analüüsimine ja piirkondade info uuendamine; koolitusvõimalustest info vahendamine piirkonda; üleriigilise kaetusega teenustest info vahendamine piirkonda; koostöö katusorganisatsioonidega noorsootöö teenuse jõudmiseks piirkonda; toetuse kasutamise juhendamine ja jälgimine ning tegevuste aruandlusega seonduv.
2. Tegevuse „Noorte konkurentsivõime tõstmine ja noorte tööeluga kokkupuute suurendamine“ rakendamiseks on planeeritud neli ja pool ametikohta, millest poolteist ametikohta on vajalik partneri poolt elluviidava kogukonna arengut toetavad projektide rakendamiseks. Ametikohtade ülesanded on tegevuste elluviimise üle-Eestiline planeerimine ja koordineerimine; vajalike juhiste ettevalmistamine arvestades teenuste sisu ja nõudeid pakkujatele; pakkumiskutsete läbivaatamine; tegevuste analüüs; võrgustikega koostöö korraldamine, info vahendamine koolitusvõimalustest; koostöö tööandjate ja noorte tööd korraldavate organisatsioonidega; vahendite kasutamise seire ja tegevuse aruandlus. Keskmiselt tegeleb ühe ametikoha inimene kuni 50 organisatsiooniga.
3. Tegevuse „Raskemates oludes (NEET) noorte jaoks tugimeetmete käivitamine“ elluviimiseks ametikohti ei planeerita ning arvestatakse, et vajadusel kasutab elluviija asutuses olemasolevat personali. Tegevuse „Teadmiste suurendamine noortest ja noorele suunatud tegevuste mõjust“ raames ametikohti ei planeerita. Vajadusel kasutab elluviija asutuses olemasolevat personali.

Eelarve horisontaalsete kaudsed kulude all on kajastatud kõik elluviija ja partneri kaudsed kulud ning need moodustavad 15% otsestest personalikuludest.

Peatükis 12 sätestatakse kulude abikõlblikkus ja mitteabikõlblikkus koos viidetega asjassepuutuvatele õigusaktidele. Punktis 12.3. loetletakse täiendavalt ja täpsustatult tegevuse eripärasest lähtuvad abikõlblikud kulud. Tegevuse iseloomust lähtudes on elluviijal võimalik kulutada rahalisi vahendeid tegevuste turundamise, neist teavitamise, ettevalmistamise ja läbiviimise, juhendmaterjalide koostamise, tõlkimise ja levitamise jms tegevustele. Need tegevused toetavad olulisel määral sisutegevuste elluviimist ja mõju ulatust. Mitteabikõlblike kulude määratlemisel lähtutakse ühendmääruse § 4 sätestatust. Infotehnoloogiliste lahenduste puhul ei ole tegemist ühendmääruse § 9 lg 5 punktis 3 nimetatud üldkuludega.

Peatükk 13 sätestab toetuse maksmise tingimused ja korra koos viidetega asjassepuutuvatele õigusaktidele ning aruannete esitamise, nende heakskiitmise ja väljamakseid puudutavate tähtaegadega.

Peatükides 14-18¹¹ loetletakse elluviija kohustused (pt 14), sätestatakse tegevuste elluviimise seire tingimused koos tähtaegade ja poolte ülesannetega (pt 15), tegevuse ja nende elluviimise tingimuste muutmise tingimused ja kord koos piirangutega muudatuste mahule kalendriaastas (pt 16) reguleeritakse finantskorrektsiooni mõju eelarvele (pt 17) ning nõuded dokumentide säilitamisele (pt 18).

III Eelnõu terminoloogia

Käskkirjaga uusi termineid kasutusele ei võeta.

IV Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigusega seonduvat eelnõus ei reguleerita.

V Eelnõu rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja eeldatavad tulud

TAKi elluviimisele on rakendusasutuse Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt kaasatud elluviijana Eesti Noorsootöö Keskus. Elluviija partnerina osaleb tegevuse rakendamises MTÜ Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit.

Käesoleva regulatsiooni alusel perioodil 01.01.2015-31.12.2018 elluviidavat tegevust rahastatakse 100% ulatuses struktuuritoetusest. Tegevuste toetuse kogumaksumus on kuni 10 461 972 eurot, millest Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) vahendid moodustavad kuni 85%, maksimaalses summas 8 892 677 eurot, ning riiklik kaasfinantseering vähemalt 15%, summas 1 569 295 eurot.

Tegevuse „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine“ on kavandatud ESF perioodil 2015-2020 rahastada 100% ulatuses struktuuritoetusest. Tegevuste toetuse kogumaksumus on kuni 16 510 000 eurot, millest Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) vahendid moodustavad kuni 85%, maksimaalses summas 14 033 500 eurot, ning riiklik kaasfinantseering vähemalt 15%, summas 2 476 500 eurot.

VI Eelnõu jõustumine

Eelnõu jõustub allkirjastamisel. Käskkirja rakendatakse tagasiulatuvalt alates 01. jaanuar 2015.

VII Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu on kooskõlastatud Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Siseministeeriumi ja Riigikantseleiga. Eelnõu osas on arvamuse esitanud Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, Põllumajandusministeerium, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda, Sihtasutus Innove, Eesti Noorsootöö Keskus, Sihtasutus Archimedes, MTÜ Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit.

Reelika Ojakivi
noorteosakonna juhataja

¹¹ Käesoleva TAKi alusel toetavatele tegevustele ei kohaldu ESF toetuse isikute andmekorje kohustus (STS §24 lg 7) ning seetõttu ei ole eelnõus vastavat peatükki, mis määratleks osapoolte kohustused andmekorje teostamiseks.